

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКУ КУЛТУРУ ПРИШТИНА – ЛЕПОСАВИЋ
INSTITUTE FOR SERBIAN CULTURE PRISHTINA – LEPOSAVIC

Тематски зборник

УБИСТВО И САМОУБИСТВО
У НАУЧНОМ И УМЕТНИЧКОМ
СТВАРАЛАШТВУ

ISBN 987-86-89025-53-8

9 878689 025536

Тематски зборник УБИСТВО И САМОУБИСТВО У НАУЧНОМ И УМЕТНИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ

Лепосавић, 2024

Тематски зборник научних радова од међународног значаја

**УБИСТВО И САМОУБИСТВО У НАУЧНОМ
И УМЕТНИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ**

УБИСТВО И САМОУБИСТВО У НАУЧНОМ И УМЕТНИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ
(Тематски зборник научних радова)

Издавач

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић
имејл: institut.skr@gmail.com

За издавача

Проф. др Драган Танчић

Главни и одговорни уредник издавачке делатности

Проф. др Драган Танчић

Уредили и приредили

Др Ивана Женарју Рајовић, виши научни сарадник
Др Сена Михаиловић Милошевић, научни сарадник
Др Марина Мијатовић, научни сарадник
Др Петар Ристановић, научни сарадник

Научни савети и публикације

Проф. др Драган Танчић, редовни професор, Институт за српску културу
Приштина – Лепосавић

Др Јасмина Ахметагић, научни саветник, Институт за српску културу
Приштина – Лепосавић

Проф. др Миодраг Гордић, редовни професор, Факултет за пословне студије и право,
Универзитет УНИОН „Никола Тесла“

Проф. др Неђо Даниловић, редовни професор, Универзитет МБ

Проф. др Весна Балтезаревевић, редовни професор, Мегатренд универзитет
Др Драгана Јањић, научни саветник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Марија Јефтимијевић Михајловић, виши научни сарадник,
Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Марина Мијатовић, научни сарадник, Институт за српску културу
Приштина – Лепосавић

Лектура и коректура

Др Јелена Војиновић Костић, ванредни професор

Компјутерска обрада

Миодраг Панић

Штампа

ГИД „Рi-press“, Пирот

Корица: Надгробни споменици у порти манастира Сочанице (И. Женарју Рајовић)

Тираж 150

ISBN 987-86-89025-53-8

Тематски зборник научних радова
од међународног значаја

**УБИСТВО И САМОУБИСТВО
У НАУЧНОМ И УМЕТНИЧКОМ
СТВАРАЛАШТВУ**

Лепосавић, 2024

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	11–16
-----------------	-------

ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Јасмина М. Ахметагић, <i>Самоубиство: Случај Рјејнин</i> (Милош Црњански: Роман о Лондону)	19
Мирјана М. Бечејски, „Прича је основни принцип ума.“ <i>Наративна епистола у збирци документарних прича</i> Зашто сам убила Ђиљане Бинићанин	39
Јелена М. Војиновић-Костић, <i>Језичке карактеристике</i> <i>ојрошћаних писама самоубица</i>	55
Сена М. Михаиловић Милошевић, Ана М. Мумовић, <i>Од вишешкој</i> <i>одобравања до балијске размјљивосћи: Време у коме</i> <i>„йушка само суди“ у йријовейкама Гријорија Божовића</i>	67
Ана М. Андрејевић, <i>Самоубиство у енглеској ренесансној култури</i>	87

ПОЛИТИКОЛОГИЈА, ПРАВО, СОЦИОЛОГИЈА И КУЛТУРОЛОГИЈА

Драган Љ. Танчић, Волфганг Рорбах, Снежана М. Простаченко, <i>Самоубиство и право на животи</i>	107
Јана Комар Владимирова, <i>Трагедија йраћанској раија у Донбасу</i> <i>у сјоменицима</i>	123
Јуриј В. Шахин, <i>Масовна убиства йраћана Одесе:</i> <i>Реакција међународних организација</i>	139
Тодор Галунов, <i>Правосудна реформа БЗНС-а</i> <i>и йолийчких йартија (1920)</i>	147
Когут Виктор Григорјевич, Нуришев Генадиј Николајевич, <i>Поводом йийања „албанизације“ Балкана</i>	155
Баранецки Андреј Наумович, <i>Унишћавање народа СССР-а</i> <i>и йроблем арјументације њејове самоидентификације</i>	161

Марина Д. Мијатовић, <i>Самоубиство као последица насиља у партизанском односу</i>	179
Бојан Н. Шево, Полона Шпрајц, Наталија Киренко, <i>Самоубилачки тероризам и жртве самоубилачкој тероризма</i>	191
Срђан Ж. Словић, <i>Тероризам као појединачни или колективни акт насиља</i>	203
Ратомир Д. Антоновић, <i>Етички аспекти хомицида</i>	215
Ненад М. Антонијевић, <i>Пресуда Окружној суда у Београду против Вилијама Клиниона и осталих, од 21. септембра 2000. године, као историјски извор за убиства грађана СР Југославије у НАТО агресији 1999. године</i>	231

ИСТОРИЈА, АРХЕОЛОГИЈА, ЕТНОЛОГИЈА

Марко П. Атлагић, Александар Л. Мартиновић, Филип М. Обрадовић, <i>Масакар у Сребреници 1995. године је највећи тријумф ройаганде</i>	253
Анчев Стефан Иванов, <i>Самоубиство корисника неолибералној модела управљања својом</i>	267
Весна С. Зарковић, <i>Дипломатски представници Русије међу српским народом почетком XX века – жртве балканске политике</i>	281
Милутин Д. Живковић, Ивана С. Женарју Рајовић, <i>Облици терору као прашеће појаве етничкој и верској насиља на Косову и Метохији и Старој Рашки (1878–1945)</i>	303
Божица Ж. Славковић Мирић, <i>Утицај (само)убиства албанској министра привреде Нако Стуруа на југословенско-албанске односе (1945–1948)</i>	317
Далибор З. Велојић, <i>Смртност војника на територији косовске дивизијске области 1919–1934</i>	335
Ена С. Мирковић, <i>Ликвидација „народних непријатеља“ и „сарадника окупатора“ у Београду после Другој светској рат</i>	349
Урош С. Шешум, <i>Убиство четничкој војводе Глиора Соколовића 1910. и српска јавност</i>	373
Ратомир З. Миликић, <i>Жртве у државним ударима у модерној српској историји до 1941. године</i>	385

Петар Р. Ристановић, <i>Убиство Данила Милинчића 1982. године и ошварање косовској ишћања у српској јавности</i>	403
Немања Ж. Девић, <i>Самоубиства у траћанском райу у Србији 1941–1945. године</i>	421
Миомир Б. Гаталовић, <i>Повод, насилност и последице иреденџистичких демонстрација Албанаца на Косову и Метохији 1968</i>	441
Јован Д. Симијановић, Мирјана М. Симић, <i>Покушај самоубиства на седници Среској комитети Савеза комуниста Србије у Краљеву 1954. године (Сукоби у Среском комитету среза Жичкој Комунистичке партије Србије 1948–1955.)</i>	457
Горан М. Јанићијевић, <i>Убиство и самоубиство између етике и естетике на одабраним примерима из историје уметности</i>	473

CONTENT

FOREWORD	11–16
----------------	-------

LANGUAGE AND LITERATURE

Jasmina M. Ahmetagić, <i>SUICIDE: THE CASE OF RJEPNIN</i> (<i>MILOŠ CRNJANSKI: THE NOVEL ON LONDON</i>)	19
Mirjana M. Bečejski, „ <i>STORY IS THE FUNDAMENTAL</i> <i>PRINCIPLE OF INTELLECT</i> “; <i>NARRATIVE EMPATHY</i> <i>IN THE COLLECTION OF DOCUMENTARY STORIES</i> <i>WHY I KILLED OF LJILJANA BINIĆANIN</i>	39
Jelena M. Vojinović Kostić, <i>LANGUAGE CHARACTERISTICS</i> <i>OF SUICIDE LETTERS</i>	55
Sena M. Mihailović Milošević, Ana M. Mumović, <i>FROM KNIGHTLY</i> <i>APPROVAL TO BALI OBVIOUSNESS: THE TIME WHEN</i> <i>„THE GUN ONLY JUDGES” IN THE STORIES</i> <i>OF GRIGORIJE BOŽOVIĆ</i>	67
Ana M. Andrejević, <i>SUICIDE IN ENGLISH RENAISSANCE CULTURE</i>	87

POLITICOLOGY, LAW, SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY

Dragan LJ. Tančić, Wolfgang Rohrbach, Snežana M. Prostačenko, <i>SUICIDE AND THE RIGHT TO LIVE</i>	107
Yana Komar Vladimirovna, <i>TRAGEDIES OF THE CIVIL WAR</i> <i>IN DONBAS IN MONUMENTS</i>	123
Yuri V. Shanin, <i>MASS KILLINGS OF ODESSA CITIZENS:</i> <i>REACTION OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS</i>	139
Todor Galunov, <i>THE JUDICIAL REFORM OF BZNS</i> <i>AND POLITICAL PARTIES (1920)</i>	147
Kogut Victor Grigorievich, Nuryshv Gennady Nikolaevich, <i>ON THE ISSUE OF THE „ALBANIZATION“ OF THE BALKANS</i>	155

Baranetsky Andrey Naumovich, <i>THE DESTRUCTION OF THE PEOPLE OF THE USSR AND THE PROBLEM OF SUBSTANTIATING THEIR SELF-IDENTIFICATION</i>	161
Marina D. Mijatović, <i>SUICIDE AS A RESULT OF VIOLENCE IN A PARTNER RELATIONSHIP</i>	179
Bojan N. Ševo, Polona Šprajc, Natalia Kirinko, <i>SUICIDE TERRORISM AND VICTIMS OF SUICIDE TERRORISM</i>	191
Srdjan Ž. Slović, <i>TERRORISM AS THE INDIVIDUAL OR COLLECTIVE ACT OF VIOLENCE</i>	203
Ratomir D. Antonović, <i>ETHICAL ASPECTS OF HOMICIDE</i>	215
Nenad M. Antonijević, <i>THE VERDICT OF THE COUNTY COURT IN BELGRADE AGAINST WILLIAM CLINTON AND OTHERS FROM 21ST OF SEPTEMBER 2000, AND HISTORICAL SOURCE FOR MURDERS OF THE CITIZENS OF FEDERAL REPUBLIC OF YUGOSLAVIA IN NATO AGRESSION 1999.</i>	231

HISTORY, ARCHEOLOGY, ETHNOLOGY

Marko P. Atlagić, Aleksandar L. Martinović, Filip M. Obradović, <i>MASSACRE IN SREBRENICA 1995 IS THE BIGGEST TRIUMPH OF PROPAGANDA</i>	253
Anchev Stefan Ivanov, <i>SUICIDE OF USERS OF THE NEOLIBERAL MODEL OF GOVERNING THE WORLD</i>	267
Vesna S. Zarković, <i>DIPLOMATIC REPRESENTATIVES OF RUSSIA AMONG THE SERBIAN PEOPLE AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY – VICTIMS OF BALKAN POLITICS –</i>	281
Milutin D. Živković, Ivana S. Ženarju Rajović, <i>FORMS OF TORTURE OF ETHNIC AND RELIGIOUS VIOLENCE IN KOSOVO AND METOHIJA AND STARA RAŠKA (1878–1945)</i>	303
Božica Ž. Slavković Mirić, <i>THE IMPACT OF KILLING/SUICIDE OF THE ALBANIAN MINISTER OF ECONOMY NAKO SPIRU ON THE YUGOSLAV-ALBANIAN RELATIONS 1945-1948</i>	317
Dalibor Z. Velojić, <i>MORTALITY RATES OF SOLDIERS IN THE REGION OF THE KOSOVO MILITARY DIVISION 1919-1934</i>	335
Ena S. Mirković, <i>THE LIQUIDATION OF THE „PEOPLE’S ENEMIES“ AND „COLLABORATORS“ IN BELGRADE AFTER WORLD WAR II</i>	349

Uroš S. Šešum, <i>ASSASSINATION OF THE CHETNICK DUKE GLIGOR SOKOLOVIĆ IN 1910 AND SERBIAN PUBLICITY</i>	373
Ratomir Z. Milikić, <i>VICTIMS OF COUPS IN MODERN SERBIAN HISTORY UNTIL 1941</i>	385
Petar R. Ristanović, <i>THE MURDER OF DANILO MILINČIĆ 1982 AND OPENING OF KOSOVO ISSUE IN SERBIAN PUBLICITY</i>	403
Nemanja Ž. Dević, <i>SUICIDES IN THE CIVIL WAR IN SERBIA 1941-1945. YEARS</i>	421
Miomir B. Gatalović, <i>THE OCCASION, VIOLENCE AND CONSEQUENCES OF IRREDENTIST DEMONSTRATIONS OF ALBANIANS IN 1968</i>	441
Jovan D. Simijanović, Mirjana M. Simić, <i>SUICIDE ATTEMPT DURING CONFERENCE MEETING IN REGIONAL DEPARTMENT OF COMMUNIST PARTY OF SERBIA IN KRALJEVO IN THE YEAR OF 1954 (CONFLICTS IN THE REGIONAL DEPARTMENT OF COMMUNIST PARTY OF SERBIA IN ŽIČA DISTRICT 1948-1955)</i> ...	457
Goran M. Janićijević, <i>MURDER AND SUICIDE BETWEEN ETHICS AND AESTHETICS IN SELECTED EXAMPLES FROM THE HISTORY OF ART</i>	473

Марина Д. МИЈАТОВИЋ*

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

САМОУБИСТВО КАО ПОСЛЕДИЦА НАСИЉА У ПАРТНЕРСКОМ ОДНОСУ**

Айџиракџи: Насиље у породици представља озбиљан друштвени проблем који често има трајне и дубоке последице по жртву. Овај рад истражује везу између насиља у породици и самоубиства као могуће последице таквог насиља. Насиље у породици може имати различите облике, укључујући физичко, емоционално, сексуално и економско насиље. Свака од поменутих врста насиља, по жртву може имати психолошке последице у виду депресије, анксиозности, посттрауматског стресног поремећаја. У многим случајевима, жртве насиља осећају очај и беспомоћност, и бивају преплављене осећајем безизлазности из такве ситуације. Из оваквих осећаја произилази размишљање о самоубиству, као једином виду ослобођења и окончања њихове патње и агоније. Истраживање самоубиства уопштено, а нарочито оних унутар партнерских односа, и даље није довољно истражено, углавном због отежаног приступа релевантним подацима. Рад прати и анализира друштвене факторе, односно социјалну изолацију и недостатак подршке жртвама насиља, као додатну отежавајућу околност по њих. Такође, истражује се и улога законодавства, односно, колико је правна заштита ефикасна и доступна жртвама партнерског насиља у превенцији самоубиства. Неопходно је разумети да самоубиство није излаз из проблема, него трагичан исход који оставља дубоке последице по друштво а пре свега на породицу жртве. Сходно наведеном, жртвама насиља у породици потребно је пружити подршку, оснажити их да потраже помоћ а исто тако, омогућити им сигурно окружење где се могу опоравити и где ће осећај страха бити у многоме мањи, што ће жртви дати наду у боље сутра, да могу изградити своје животе без бојазни од даљег насиља. На крају, у раду идентификујемо импликације за даље ефикасне стратегије превенције и интервенције.

Кључне речи: насиље, породица, самоубиство, превенција.

* Научни сарадник, ORCID 0000-0003-4370-7690, marina.mijatovic@gmail.com

** Рад је написан у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством науке, технолошког развоја и иновација РС.

Тежиште разматрања у раду ставља се на питање насиља у партнерском односу, јер је овај вид насиља у породици најчешћи, а стручна јавност томе није придавала много значаја све до измена Кривичног закона 2002. године, када насиље у породици бива инкопорирано у исти, и запажа се пораст пријава као и судских случајева по овом питању. Како смо у недостатку јединствене евиденције о овом виду насиља, не можемо са тврђом установити распрострањеност, нити установити друштвене и породичне последице насиља. (Игњатовић 2011: 10) Социо-демографске карактеристике починиоца говоре саме за себе, нису адекватан показатељ узрока али помажу бољем разумевању о томе који починиоци имају већу вероватноћу вршења насиља над партнером. Већина починилаца су углавном мушког пола а жртве су припаднице женског пола, међутим, није страна појава да су жене починиоци и то оне које се због дугогодишњег трпљења физичког или емоционалног злостављања, одлуче ослободити насиља прибегавајући убиству свог партнера. Када говоримо о социо-демографским карактеристикама, жртве се не разликују у многоме од починитеља. Обично су то припадници нижих друштвених staleжа, нижег образовања и приметно је да имају миграциону позадину (Летх 2009: 199-203). Партнерство, које би требало бити извор подршке и сигурности, често бива окружено насиљем где се у неким случајевима манифестује самоубиством као крајњем решењу патње и очаја кроз које жртва пролази. Разумевање овог феномена је од виталног значаја за развој ефикасних интервенција и помоћи. Како смо раније нагласили, жене се најчешће јављају као жртве насиља у породици, што нас враћа на идеологију са којом одрастамо и попримамо кроз традицију. Наиме, жене су учене да мушкарци имају доминацију и да је природно да се покоравају одређеним понашањима зарад функционисања саме породице. Понашање жене на овакав начин, проузрокује да за свог живота пролази кроз много непријатних ситуација, укључујући и насиље, сама или заједно са својим потомцима. Деценијама је наше друштво, игнорисало ову социо-патолошку појаву због патријархалних норми које су промовисале приватност и тајност породичних проблема. Постојало је дубоко уверење да је насиље у породици унутар оквира приватне сфере и да би га требало решавати унутар породице, што је често спречавало жртве да потраже помоћ изван породице. Особе које су изложене насиљу у породици могу бити различитог статуса и односа са починиоцем, укључујући садашње и бивше партнере, без обзира на брачни или ванбрачни статус, као и деца, старији чланови породице или особе које су немоћне. Оно што је важно јесте одредити границу између спољашње видљивих манифестација и субјективног доживљаја, унутар широког спектра понашања које се сматра насилним (Маркулић, Ћосић 2022: 1-3). Насиље у породици обухвата широк спектар угрожавајућих понашања које могу вршити један или више чланова породице, такође, насиље се може преносити између генерација. Партнерски однос представља један од најкомплекснијих

и најинтимнијих људских односа. Он захтева константну прилагодљивост, сталну интеракцију и пролази кроз различите фазе развоја и кризе. Током ових процеса, долази до размене како позитивних, тако и негативних емоција, као и деструктивних елемената (Јојић-Миленковић 1997: 131-137). Говорити о насиљу у интимним партнерским односима представља изазов због разних механизма заштите, порицања и избегавања који су присутни. Ови механизми обухватају личне, друштвене и службене факторе који доприносе томе да се овакво понашање не препозна или не призна адекватно. На личном нивоу, то може укључивати осећај стида, док на друштвеном нивоу традиционална веровања и толерисање агресивног понашања мушкараца могу отежати суочавање са проблемом. Службени фактори, попут недоречених надлежности и недостатка повезаности у институционалном систему, такође могу допринети избегавању признавања оваквих облика насиља. Ипак, и поред ових препрека, важно је истаћи да је решавање овог проблема неопходно и захтева ангажовање у проналажењу оперативних решења која ће адекватно адресирати ову комплексну проблематику (Половина 1997: 140).

ОБЛИЦИ НАСИЉА У ПАРТНЕРСКОМ ОДНОСУ

Насиље у партнерском односу манифестује се кроз различите облике, при чему се често користе класификације које обухватају физичко, психичко, сексуално и економско насиље. Ови облици насиља често су међусобно повезани и подложни променама током времена. Физичко насиље обухвата разноврсне примене или претње силом, са широким спектром последица које могу варирати од лакших до озбиљнијих повреда, па чак и смртних исхода. Комплексност односа између починиоца и жртве наглашава потребу за критеријумима процене опасности, који би требало да узму у обзир врсту, учесталост и интензитет насиља, као и природу насталих повреда. Сексуално насиље обухвата широк дијапазон нежељених сексуалних активности, које могу укључивати различите форме непожељног сексуалног понашања. Постоје значајне разлике у перцепцији и реакцијама јавности и стручне заједнице према случајевима силовања и сексуалног злостављања унутар партнерских односа у поређењу са сексуалним злостављањем које укључује непознате особе (Лукић 2023: 27). Социолошка анализа показује да интимнији контекст и блискост односа између особа смањују вероватноћу да ће сексуални напад бити препознат. Иако постоје обимни подаци који потврђују преваленцију сексуалног насиља унутар породичних односа, често се његова озбиљност и значај недовољно цене у друштву. Психолошко или психичко насиље често се сматра пратећим или показатељем других облика насиља, а анализе упућују на то да је понекад тешко разликовати независне форме насиља. Иако може деловати самостално или у комбинацији са другим облицима,

психичко насиље игра кључну улогу у сламању отпора и подређивању жртве. Чак и без физичког или сексуалног насиља, психичко насиље може бити довољно да одржи стални страх по живот и здравље. Психичко насиље често је свесно и намерно са циљем да се нанесе психичка бол и често се пореди са тортуром којој жртве бивају дуготрајно изложене. Економско насиље се препознаје као контекстуални фактор насиља, било као последица изложености другим облицима насиља или као независан облик насиља према женама у оквиру породичних односа. Кроз економско насиље, насилник остварује контролу и доминацију над супротном страном. Паралелно с тим, доминација једне стране да оствари економску независност, перципира се као фактор ризика за појаву насиља, при чему су евидентне последице онеспособљавање за самосталан живот, што често резултира останком у заједници са насилником. Овај облик насиља је присутнији код особа женског пола јер историјски гледано, жене су временом постајале све доминантније и преузеле су део мушких послова и улога. Са друге стране, жене које су економски остварене, остајале су због традиционалних уверења у заједници са насилником, где је приметно прожимање и психичког насиља. У народу је ово познато као „стокхолмски синдром“ што би заправо значило научена беспомоћност, која се огледа у трпљењу, пасивном понашању и ненапуштању починитеља (Игњатовић 2011: 42-45). Вербално насиље представља један од кључних облика насиља који често надопуњује друге форме насиља као што су психолошко, физичко, сексуално и економско насиље. Оно обухвата употребу речи или вербалних гестова којима се жртва понижава, вређа, застрашује или контролише. У многим случајевима, вербално насиље може бити претходник физичког или сексуалног насиља, те се често користи као средство за манипулацију и контролу над жртвом. Кроз вербално насиље, починитељ може да оствари моћ над жртвом, ограничи њен осећај аутономије и изазове емоционалну патњу. У романтичним односима, појединци често нису у стању да препознају злостављање због постојања идеализоване слике о односу или партнеру, с тога су склони минимизирању и оправдавању понашања свог партнера, ублажавајући ситуацију и избегавајући суочавање са истином. Често се може догодити да се такво понашање оправдава као пролазна фаза или тренутна реакција на стрес, при чему се занемарује чињеница да је то уствари постао узорак понашања и јасан показатељ нездравог односа. Посебно је важно напоменути да ако су особе биле изложене вербалном злостављању током детињства или у претходним романтичним везама, такво понашање им може бити познато и могу га доживљавати као убицајен одговор на ситуације изазване бесом.¹

Са напретком дигиталних технологија, настаје и нови облик насиља који се може идентификовати као дигитално насиље. Дигитално насиље

1 <https://www.zeneoduticaja.com/clanak/1699-da-li-ste-zrtva-verbalnog-nasilja-evo-kako-da-prepoznate-kriticka-stanja>- Приступљено 22.04.2024.

представља облик насиља који се дешава на интернету путем коришћења дигиталне технологије и обухвата различите платформе, друштвене мреже, апликације, као и мобилне телефоне. Овај облик насиља обухвата понављајуће обрасце понашања што има за циљ да жртву уплаши, осрамоти и наруши њено самопоуздање. Дигитално насиље обухвата различите облике узнемиравања путем нежељених порука, коментарисања фотографија, позивања и свих других активности на друштвеним мрежама са циљем да се код жртве изазове страх или наруши углед. По завршетку партнерског односа, насиље често бива настављено путем дигиталних платформи и мобилних телефона, што укључује учестале позиве, уцењивање одређеним информацијама или фотографијама као и њихово дистрибуирање (Маркулић, Ћосић 2022: 10-11). Иако дигитално насиље не укључује физичко насиље у традиционалном смислу, истраживања указују на озбиљне последице које може имати по психолошко и физичко благостање жртава. Емоционална и социјална добробит, могу бити значајно нарушени као резултат дигиталног насиља. Идентификована је повезаност између изложености дигиталном насиљу и појаве суицидалних идеја. Особе које су биле изложене дигиталном насиљу, чешће су пријављивале покушаје самоубиства у односу на оне особе које нису трпеле изложеност овој врсти насиља. Важно је напоменути да се из ове повезаности не може директно закључити да је дигитално насиље узрок суицида. Међутим, дигитално насиље може интензивирати стрес и патњу у стварном животу, па сходно томе допринети, заједно са другим факторима, трагичном исходу (Кузмановић, Лајовић, Грујић, Меденица 2016: 21).

САМОУБИСТВО И РОДНЕ УЛОГЕ

Питање самоубиства представља сложenu тему која је интригирала друштво кроз историју, остављајући неразјашњену тајну око мотивације која наводи појединца на овај чин. Различите су теорије настојале да објасне феномен самоубиства, а научна заједница још није постигла консензус о кључним факторима који утичу на ову одлуку. Самоубиство се дефинише као свесно и намерно деловање са циљем да се одузме властити живот. Овај чин подразумева доношење одлуке и спровођење радњи којима појединац намерно окончава свој живот, разликујући се од случајева који говоре о губитку живота у одсуству потпуне свести и намере, што се тада не квалификује као самоубиство. У средњем веку забележен је мит да самоубиство може бити почетак трансформације у вампира. У многим културама, особе које су извршиле самоубиство често су бивале сахрањиване на раскрсници путева, где би се на њиховом гробу утискивао знак крста састављен од кракова, како би се спречило да постану вампири. Наведена пракса служила је као мера обезбеђења против евентуалног повратка особе као вампира. У старом Риму самоубиство наилази на

супротстављене ставове, где се са једне стране овај чин глорификује а са друге осуђује. Према Јустинијановом законнику, самоубиство приватног грађанина бивало је дозвољено само уколико је постајао оправдан разлог за такав чин, попут физичких сметњи, менталних патњи, губитка вољених и сл. Међутим, за робове и војнике, самоубиство није било дозвољено и сматрано је злочиним, јер су робови били власништво свог господара а војници су били подређени држави, па би њихово самоубиство у многоме нарушило углед господара или државе. Након што су хришћани преузели власт над Римским царством, дошло је до круцијалних промена у ставовима према самоубиству. Овај преокрет одражавао је утицај хришћанске етике и морала на друштвене норме, где је самоубиство било сматрано као чин супротности са религијским принципима и Божијом вољом. Сматрало се једним видом богохуљења јер је живот дар Божији. Од 19. века самоубиство је постало предмет друштвене пажње и анализе, третирано се као комплексан феномен који је уско повезан са друштвеним и личним факторима а не као искључиво индивидуална и морална одговорност. Ова промена у перспективи указује на препознавање ширег контекста у којем се самоубиство дешава, укључујући друштвене, економске, психолошке и културолошке факторе (Драгишић Лабаш 2019: 20-21).

Раније смо напоменули да су жртве насиља углавном жене у социјалном контексту родне хијерархије. Родни стереотипи представљају општа уверења или перцепције о особинама или улогама које се сматрају типичним за мушкарце и жене. Ови стереотипи могу обухватити очекивања о томе како би жене и мушкарци требало да се понашају, које карактеристике би требало да их красе или које улоге би требали обављати у друштву. Приметна је тенденција да се репродукују традиционалне родне норме и очекивања, често подржавајући штетне или нежељене обрасце понашања, као и то да се прибегава оправдању или нормализацији насиља над женама. Према родној парадигми, мужевност се често карактерише атрибутима као што су независност и доминација, док се женственост често повезује са пасивношћу, емоционалном осетљивошћу, емпатијом, пружањем подршке и сузбијањем агресивности. Концепт мужевности често се повезује са особинама попут амбиције, самопоуздања и усмерености на индивидуални развој и афирмацију у јавној сфери. Са друге стране, женственост обухвата аспекте попут подређености, самопожртвовања и подршке у развоју других. Ове перцепције о мужевности и женствености често произилазе из изворно научених родних улога и норми, и могу утицати на друштвене динамике и индивидуално понашање унутар друштва (Симеуновић Патић 2014: 3-4).

Постоје истраживања која указују на важност повезаности интимних веза са менталним здрављем, нарочито код жена, али разлике у менталном здрављу не произилазе само из родних разлика, него и из брачног статуса. Међутим, постоје супротстављени ставови у вези са утицајем брачног статуса на ментално здравље и суицидно понашање. Према одређеним

истраживањима, мушкарци и жене у брачној заједници имају мање емоционалних проблема у поређењу са особама које нису засновале ову врсту заједнице. Међутим, важно је узети у обзир и квалитет тих емоционалних веза, а не само чин брачног статуса или формалног партнерства. То нас даље доводи до чињенице да је много брачних заједница које симулирају идеално стање, док је реалност супротна од виђеног. Наиме, истраживања која су се фокусирали на квалитет партнерских односа и њихов утицај на ментално здравље, указују да недостатак емоционалне подршке од стране партнера и конфликтни односи могу бити повезани са појавом депресије и код мушкараца и код жена. Постоје разни заштитни фактори од суицида код жена али већи број њих покушава одузети себи живот што даље имплицира на лоше брачне околности. Жене су склоне трпљењу зарад породице, добробити деце, наде у побољшање ситуације (Драгишић Лабаш 2019: 77). Жене које су жртве насиља од стране интимног партнера често се налазе изоловане од подршке породице и пријатеља, условљене су финансијском зависношћу, те доживљавају психичко злостављање које негативно утиче на њихов сопствени систем вредности, самопоуздање и вредновање своје личности. Ово често доводи до тога да жртве почну сумњати у себе и осећати да су саме криве за насиље које трпе, уместо да препознају одговорност насилника. Забележени су и случајеви да до тренутка када насилник први пут примени физичко насиље, жртва већ има идеализовану идеју да такво понашање заслужије. Након инцидентна праћених насиљем, насилник обично прибегава кајању, извињењу и обећањима да се то неће поновити. Фаза у којој насилник испољава овакво понашање, назива се фаза меденог месеца. Насиље, поред ове фазе, пролази кроз још две фазе, и то, фаза ескалације напетости, која се манифестује кроз раст тензије и негативних емоција попут оптужби и љутње, и фаза акутног насиља коју карактерише експлозивно насилно понашање насилника. Посебно је важно истаћи претпоставку да жене не могу бити агресивне према мушкарцима због перцепције о физичкој надмоћности мушкараца, те да у случају насиља, агресивност жене произилази из самоодбране. Не треба занемарити и виктимизацију мушкараца у партнерским односима, али се она јавља у знатно мањем броју. Насиље унутар интимних партнерских веза није изолован догађај, већ је често присутно током дугог временског периода пре него се пријави или реши. Жртве насиља у породици имају страх од пријављивања насилника јер сматрају да то није од помоћи и да ће њихова ситуација бити погоршана, с тога се често суочавају са дубоком емотивном и психолошком патњом. Прибегавају поверавању породици и пријатељима али често наилазе на препреке у проналажењу трајних решења за своју ситуацију. Осећају се заробљено у штетној динамици насиља, где им се излаз чини недостижним. У таквим моментима безнађа, када осећају да су опције ограничене, неке се жртве могу одлучити за екстремне кораке попут самоповређивања или чак самоубиства као јединог начина да окончају своју патњу и ослободе

се насиља. Овакви чиновни представљају дубоко трагичан исход ситуације у којој су жртве насиља остављене без адекватне подршке и осећаја наде за промену и боље сутра.

МЕРЕ ПРЕВЕНЦИЈЕ ЗА ЖРТВЕ НАСИЉА У ПАРТНЕРСКОМ ОДНОСУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У циљу превенције и заштите жртава насиља у партнерским односима, важно је имплементирати низ превентивних мера и стратегија. Прво, осигурање приступа сигурним и поузданим каналима комуникације и подршке, попут телефонских линија за помоћ жртвама насиља или специјализованих саветовалишта, може бити од кључног значаја. Такође, едукација и подизање свести о правима жртава насиља у партнерским односима, као и доступним ресурсима за помоћ, требали би бити саставни део образовних програма и кампања. Затим, ефикасна имплементација законских мера за заштиту жртава, може бити од виталног значаја у осигуравању и сигурности жртава. Коначно, важно је пружити подршку жртвама у процесу опоравка, путем психолошке подршке, правне помоћи и других облика рехабилитацијских услуга, како би осетиле да имају подршку која им је неопходна за превазилажење траума и обнављање квалитета живота. Када жртве доживе подршку која је обављена са саосећањем и стручношћу, то може значајно утицати на њихову способност да се суоче са траумом и да испричају своју причу на начин који ће бити јасан и смислен. У домаћем правном оквиру, променама у Кривичном закону од 2002. године започео је процес успостављања правних механизма заштите од насиља унутар породичног контекста. Међутим, међународне обавезе које је Република Србија преузела указују на потребу за ревизијом, побољшањем и изменом постојећег система превенције и заштите од насиља над женама у породичном окружењу (Игњатовић 2008: 56). Народна скупштина Републике Србије 31. октобра 2013. године, ратификовала је Конвенцију Савета Европе о спречавању и сузбијању насиља над женама и насиља у породици, познату као Истанбулска конвенција², а 2014. године у августу иста ступа на снагу. Поменута конвенција је међународни правни инструмент који представља најопсежнији уговор у области превенције и сузбијања насиља над женама и насиља у породици. Према одредбама Истанбулске конвенције, државе су обавезне да осигурају ефикасну и правовремену истрагу и кривично гоњење случајева насиља у породици путем активне улоге полиције и тужилаштва. Ово укључује сакупљање

2 Истанбулска конвенција сматрана је историјским споразумом али протеком времена наишла је на интензивне реакције у многим земљама због приступа дефиницији пола као друштвене појаве, такође, због укључивања ЛГБТ популације и миграната. Ставови конзервативних политичара, као и друштвених група, имплицирају да Истанбулска конвенција промовише хомосексуалност и контроверзну родну идеологију, што је директна претња традиционалним облицима породице. Оваква мишљења резултирала су да неке државе, попут Турске, повуку ратификацију.

релевантних чињеница, спровођење информативних разговора са различитим сведоцима, као и примену најнапреднијих форензичких техника ради припреме случајева насиља у породици за судску обраду.³ Упркос значајним правним и институционалним иницијативама које су предузете у Републици Србији ради превенције и сузбијања насиља у породици, неопходно је истрајно радити на смањењу толеранције и оправдања за насиље које и даље присуствује у друштву, будући да устаљено оправдавање таквих поступака може у многоме утицати на одлуку појединаца да пријаве насиље. Континуирано подизање свести и едукација о штетним последицама насиља, као и промоција културе нулте толеранције према било каквом облику насиља у породици, представљају кључне стратегије за ефикасну борбу против овог проблема.⁴ Жртвама насиља у породици најбитнија је подршка најближих која представља почетну станицу ка решењу овог проблема. Стање емоционалне кризе са којим се сусрећу може се описати као афективно стање, где се претпоставља да жртва насиља није у потпуности свесна својих поступака, већ тежи само да се ослободи терета насиља са којим се суочава на свакодневном нивоу. Осећај безнадежности и изолације може бити толико интензиван да жртва губи перспективу о решењу проблема, што додатно доприноси њеној менталној дезоријентацији и доношењу крајњих одлука. Оваква стања захтевају пажљиво разумевање и подршку стручних и обучених професионалаца како би се пружила адекватна интервенција и помоћ у превазилажењу кризних ситуација.

У свим овим процесима, важно је истаћи улогу медија, с обзиром на њихову способност да обликују јавно мњење и утичу на друштвене норме. Медијска промоција може бити кључна у подстицању промена у друштвеним и културним обрасцима понашања жена и мушкараца, са циљем елиминисања предрасуда, обичаја и традиција заснованих на стереотипним родно-специфичним улогама. Нужна је промоција садржаја који подржава родну равноправност, оснаживање жена и мушкараца, те разбијање стереотипа који ограничавају развој индивидуалних капацитета.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Феномен суицида, као сложено питање људског понашања, представља предмет дубоких анализа и истраживања. Суицид се често посматра кроз призму сложене мешавине индивидуалних, социјалних, психолошких и економских фактора који утичу на појединачну одлуку о окончању

3 <https://www.praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-watch/item/731-narodna-skup%C5%A1tina-ratifikovala-istanbulsku-konvenciju> приступљено 04.04.2024.

<https://www.praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/domestic-violence/item/730-ratifikacija-konvencije-saveta-evrope-o-spre%C4%8Davanju-i-borbi-protiv-nasilja-nad-%C5%BEenama-i-nasilja-u-porodici> приступљено 07.04.2024.

4 <https://iskljuci-nasilje.rs/nasilje-u-porodici-i-zakonski-okvir-zastite-2/> приступљено 07.04.2024.

сопственог живота. У анализама из области психологије и психијатрије, доношење одлуке о суициду често се анализира у контексту индивидуалних карактеристика личности, емоционалног стања, унутрашњих нагона и евентуалних менталних поремећаја. Важно је напоменути да присуство суицидних мисли не нужно води ка реализацији самоубилачких акција, посебно уколико се правовремено пружи одговарајућа подршка и интервенција. Насиље у породици сматра се као сложен друштвени феномен, дефинисан кроз различите манифестације и узроке, често фокусирајући се на насиље у браку и другим облицима партнерских односа. Кључно је истаћи сложеност овог друштвеног проблема и његову дубоку укорененост у структури друштва. Иако су законске и институционалне мере значајне за превенцију и сузбијање насиља, неопходно је схватити да су промене у друштвеним нормама и културним обрасцима такође од суштинског значаја. Осим тога, важно је пружити подршку жртвама насиља кроз систем ефикасних услуга и ресурса, уз нагласак на континуираном образовању и оснаживању појединаца, како би се изградила отпорност према насиљу и промовисали здрави међуљудски односи. Додатно, учинковита борба против насиља у породици захтева мултидисциплинарни приступ који укључује сарадњу између различитих сектора друштва, укључујући правосуђе, социјалне службе, здравствене установе. Кључно је успоставити механизме сарадње и координације како би се омогућила брза и ефикасна реакција на случајеве насиља, пружила подршка жртвама и процесуирали насилници. Кроз све ове напоре, тежи се стварању друштва које ће нулту толеранцију имати према свим облицима насиља и које ће пружити сигурно окружење за све своје чланове. Круцијални сегмент у борби против овог друштвеног проблема јесте управо подршка жртвама насиља у породици. Неопходно им је обезбедити сигурно уточиште и психолошку помоћ како би се превазишле трауме и суицидне мисли. Кроз ефикасне системе подршке, жртве се охрабрују да причају о својим проблемима и на тај начин дознају да нису саме и да постоји сигурнији и здравији живот од оног у којем се налазе.

ЛИТЕРАТУРА

- Драгишић Лабаш 2019: Слађана М. Драгишић Лабаш „*Самоубиство - различити дискурси*“, Универзитет у Београду Филозофски факултет, Институт за социолошка истраживања, Београд.
- Игњатовић 2008: Тања Игњатовић „*Право на сигурност: заштити жена од насиља у интимним партнерским релацијама*“, Генеро часопис, број 12, Београд.
- Игњатовић 2011: Тања Игњатовић „*Насиље према женама у интимном партнерском односу: Модел координиране одговора заједнице*“, Реконструкција женски фонд, Београд.
- Јојић-Миленковић 1997: М. Јојић-Миленковић „*Агресивност у браку и породици*“, Породично насиље и савремено друштво, Зборник радова, Градски центар за социјални рад, Београд.

- Кузмановић, Лајовић, Грујић & Меденица 2016: Добринка Кузмановић, Биљана Лајовић, Смиљана Грујић и Гордана Меденица „*Дигитално насиље – њревенција и реајовање*“ Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и Педагошко друштво Србије, Београд.
- Leth 2009: P. M. Leth „*Intimate partner homicide*“ Forensic science, medicine, and pathology 5 (3).
- Лукић 2003: М. Лукић „*Криминолошка анализа насиља у њородици*“ магистарска теза, Правни факултет у Нишу, Универзитет у Нишу.
- Маркулић, Ђосић 2022: Ивана Маркулић, Мајида Лубура Ђосић „*Приручник за младе о родно заснованом и њарѡнерском насиљу*“, Крoвна организација младих Србије, Београд.
- Половина 1997: Н. Половина „*Насиље у браку и њородици*“, Породично насиље и савремено друштво, Зборник радова, Градски центар за социјални рад, Београд.
- Симеуновић Патић 2014: Биљана Симеуновић Патић „*Факѡори и њоследице насиља над женама у њородици и њарѡнерском односу*“, Интегрисани одговор на насиље над женама у Србији – приручник, Криминалистичко-полицијска академија, Београд.

ИНТЕРНЕТ

- <https://www.praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-watch/item/731-narodna-skup%C5%A1tina-ratifikovala-istanbulsku-konvenciju> приступљено 04.04.2024.
- <https://www.praxis.org.rs/index.php/sr/praxis-in-action/domestic-violence/item/730-ratifikacija-konvencije-saveta-evrope-o-spre%C4%8Davanju-i-borbi-protiv-nasilja-nad-%C5%BEenama-i-nasilja-u-porodici> приступљено 07.04.2024.
- <https://iskljuci-nasilje.rs/nasilje-u-porodici-i-zakonski-okvir-zastite-2/> приступљено 07.04.2024.
- <https://www.zeneoduticaja.com/clanak/1699-da-li-ste-zrtva-verbalnog-nasilja-evo-kako-da-prepoznate-kriticna-stanja-> приступљено 22.04.2024.

Marina D. MIJATOVIĆ

SUICIDE AS A RESULT OF VIOLENCE IN A PARTNER RELATIONSHIP

Summary

Domestic violence is a serious social problem that often has lasting and profound consequences for the victim. This paper explores the relationship between domestic violence and suicide as a possible consequence of such violence. Domestic violence can take many forms, including physical, emotional, sexual and economic violence. Each of the mentioned types of violence can have psychological consequences for the victim in the form of depression, anxiety, and post-traumatic stress disorder. In many cases, victims of violence feel despair and helplessness, and are overwhelmed by the sense of hopelessness of such a situation. From these feelings comes the thought of suicide,

as the only way to release and end their suffering and agony. Research on suicides in general, and especially those within partner relationships, is still not sufficiently researched, mainly due to difficult access to relevant data. This paper follows and analyzes social factors, i.e. social isolation and lack of support for victims of violence, as an additional aggravating circumstance for them. Also, the role of legislation is investigated, that is, how effective and accessible legal protection is to victims of partner violence in the prevention of suicides. It is necessary to understand that suicide is not a way out of the problem, but a tragic outcome that leaves deep consequences for society and above all for the victim's family. According to the above, victims of domestic violence need to be supported, empowered to seek help and also provide them with a safe environment where they can recover and where the feeling of fear will be much less, which will give the victim hope for a better tomorrow, so that they can build their lives without fear of further violence. Finally, in the paper we identify implications for further effective prevention and intervention strategies.

Keywords: violence, family, suicide, prevention.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

179.7(082)
343.61(082)
821.163.41.09(082)

УБИСТВО и самоубиство у научном и уметничком стваралаштву : тематски зборник научних радова од међународног значаја / [уредили и приредили Ивана Женарју Рајовић ... [и др.]]. - Приштина [тј.] Лепосавић : Институт за српску културу, 2024 (Пирот : Pi-press). - 492 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 150. - Стр. 11-16: Предговор / Уредници = Foreword / Editors. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-89025-53-8

а) Самоубиство -- Зборници б) Убиство -- Зборници
в) Књижевност -- Мотиви -- Самоубиство -- Зборници
г) Књижевност -- Мотиви -- Убиство
COBISS.SR-ID 147531273